

Основні засади грошово-кредитної політики на 2002 рік

Рада Національного банку України розробляє “Основні засади грошово-кредитної політики” та здійснює контроль за їх втіленням згідно зі статтею 100 Конституції України та статтею 9 Закону “Про Національний банк України”.

Закон України “Про Національний банк України” визначає Основні засади грошово-кредитної політики як комплекс змінних індикаторів фінансової сфери, які дають змогу центральному банку країни за допомогою інструментів грошово-кредитної політики здійснювати регулювання грошового обігу та кредитування економіки з метою забезпечення стабільності грошової одиниці України як монетарної передумови для економічного зростання і підтримки високого рівня зайнятості населення.

“Основні засади грошово-кредитної політики на 2002 рік” розроблено і схвалено рішенням Ради Національного банку України від 14 вересня 2001 року № 24.

Основні засади грошово-кредитної політики на 2002 рік передбачають комплекс змінних індикаторів фінансової сфери, на яких базуватиметься діяльність Національного банку України з регулювання грошового обігу та кредитування економіки, спрямованих на забезпечення стабільності національної валюти, підвищення ефективності функціонування банківської системи, створення монетарних передумов для економічного зростання, підвищення рівня зайнятості населення. Вони розроблені відповідно до чинного законодавства, а також виходячи з основних прогнозних макропоказників економічного і соціального розвитку на наступний рік та стану їх виконання у поточному році.

Підсумки розвитку економіки з початку 2001 року свідчать про позитивну динаміку зростання ВВП та валової доданої вартості у провідних галузях порівняно з відповідним періодом минулого року. Реальний валовий внутрішній продукт за січень – серпень цього року зріс на 10,8 відсотка, обсяг промислової продукції – на 16,9 відсотка, продукції сільського господарства – на 27,7 відсотка. На відміну від попередніх років спостерігається відносна цінова стабільність. Індекс споживчих цін за вісім місяців становить 3,3 відсотка. На 8,7 відсотка зросли реальні доходи населення.

Водночас позитивна динаміка економічних показників не ґрунтується на відчутних структурних перетвореннях. У значній частці вона має кон'юнктурний характер, є наслідком сприятливої ситуації на зовнішніх ринках. В результаті посилюється залежність вітчизняної економіки від зовнішніх факторів, що ускладнює завдання щодо утримання грошової стабільності.

Реалізація Основних засад грошово-кредитної політики на 2001 рік у січні – серпні здійснювалася відповідно до визначених Національним банком України цілей та критеріїв. Економічне зростання, яке супроводжувалося зменшенням частки бартеру в розрахунках між суб'єктами господарювання, потребувало адекватного збільшення пропозиції грошей. За вісім місяців цього року монетарна база збільшилася на 22,3 відсотка, грошова маса – на 19,3 відсотка. Значно вищі темпи зростання монетарних агрегатів порівняно з показниками ВВП та інфляції зумовили тенденцію до підвищення рівня монетизації з 15,66 до 16,75 відсотка.

Протягом поточного року вживалися заходи щодо зниження вартості грошей на кредитному ринку. Так, упродовж січня – липня цього року було знижено облікову ставку з 27 до 19 відсотків річних, в серпні – до 17 відсотків, а у вересні – до 15 відсотків. Відповідно знизилися процентні ставки за кредитами, наданими комерційними банками в національній валюті – до 31,68 відсотка в серпні 2001 року порівняно з 37,2 відсотка в грудні 2000 року.

Зберігалася позитивна тенденція до зростання депозитів фізичних осіб у національній валюті, обсяг яких за вісім місяців збільшився на 36,7 відсотка. Головними чинниками цього стали збільшення реальних доходів населення, фінансова стабільність, впровадження системи гарантування вкладів фізичних осіб.

З початку року було досягнуто позитивної динаміки кредитних вкладень комерційних банків. За вісім місяців вони **зросли на 28,9 відсотка**. Їх загальна сума досягла 24,66 млрд. гривень. Однак кредитні ресурси комерційних банків залишаються ще занадто дорогими. Вони спрямовуються переважно на фінансування поточної діяльності підприємницьких структур. Частка кредитів в інвестиційну діяльність суб'єктів господарювання в загальній сумі наданих кредитів всім суб'єктам господарської діяльності на 1 вересня цього року становила 4,3 відсотка (1012,4 млн. гривень), що менше, ніж на початку року на 1,7 відсоткових пункту.

Стабільність валютного курсу стала одним з головних факторів стримування інфляції, що сприяло досягненню у 2001 році фінансової стабільності та економічного зростання, підвищенню реальних доходів населення.

Ситуація на валютному ринку була стабільною і характеризувалася високим рівнем валютних надходжень, що викликало перевищення пропозиції валюти над попитом на неї та тиск в напрямі прискорення ревальвації. В цих умовах дії Національного банку України були спрямовані на забезпечення стабільної динаміки курсу гривні та уникнення

його значного укріплення, що негативно вплинуло б на експорт. Внаслідок такої політики протягом восьми місяців поточного року відбулася незначна ревальвація, яка становила 1,75 відсотка, тоді як у січні – серпні 2000 року спостерігалася девальвація на рівні 4,26 відсотка.

Основними інструментами протидії значній ревальвації обмінного курсу були інтервенції з купівлі валюти на міжбанківському ринку, а також збереження основних елементів системи валютного регулювання, сформованої у 2000 році. Великі обсяги інтервенцій з купівлі валюти на міжбанківському ринку призводили до значних обсягів емісії гривні через канал валютного ринку. Викуп валюти дав змогу Національному банку України поповнити свої валютні резерви. Міжнародні ліквідні резерви за січень – серпень зросли майже на 656 млн. дол. США, а зростання чистих резервів становило близько 1,1 млрд. дол. США.

Прогноз розвитку економіки у 2002 році передбачає зростання реального ВВП на 6 відсотків. Умови подальшого економічного зростання – це продовження курсу економічних реформ, визначених у Посланні Президента України до Верховної Ради України “Україна: поступ у XXI століття. Стратегія економічного і соціального розвитку на 2000 – 2004 роки”, послідовне втілення у життя головних засад сучасної ринкової економіки. Індекс споживчих цін в наступному році прогнозується на рівні 109,8 відсотка (грудень до грудня попереднього року). Цей показник розглядається як максимальний. Забезпечення більш високої стабільності цін сприятиме реалізації прогнозованих рівнів економічного зростання і підвищенню життєвого рівня населення. Прогнозується, що дефіцит Державного бюджету у 2002 році не перевищить рівня в 1,7 відсотка ВВП і повністю забезпечуватиметься надходженнями від приватизації державного майна. Економічне зростання створить необхідні макроекономічні умови для підвищення стабільності грошової одиниці, ролі банківської системи в економічному розвитку, ефективності грошово-кредитної політики.

У 2002 році зростання ВВП спиратиметься як на розвиток внутрішнього ринку, так і на подальшу підтримку експорту як умови збереження позитивного сальдо балансу рахунку поточних операцій.

Наявні ризики уповільнення динаміки ВВП:

- загальне економічне гальмування світового економічного зростання може спричинити падіння попиту на товари українського експорту;
- застосування торговельними партнерами антидемпінгових обмежувальних заходів проти вітчизняної продукції, що також може обмежити український експорт;

- зношеність основних фондів у металургії та ряді інших галузей, недостатність капіталовкладень в основні фонди цих галузей;
- незадовільний фінансовий стан значної кількості підприємств та затягування з впровадженням податкової реформи;
- поглиблення платіжної кризи;
- коливання кон'юнктури світових ринків у випадку можливих змін геополітичної ситуації;
- інші чинники.

Основні завдання грошово-кредитної політики у 2002 році спрямовані на забезпечення більш надійної стабільності грошової одиниці, подальше зниження рівня інфляції, поліпшення структури грошової маси, розширення сфери застосування безготівкової форми розрахунків, зростання обсягів валютних резервів Національного банку України, забезпечення економічно обґрунтованого рівня обмінного курсу гривні, підвищення ефективності грошово-кредитної політики.

Національний банк поступово створюватиме умови, необхідні для переходу в перспективі до визначення інфляції пріоритетним цільовим орієнтиром грошово-кредитної політики, тобто до **прямого таргетування інфляції**, а також до **політики, спрямованої на підтримання стабільності реального ефективного обмінного курсу**, який враховуватиме динаміку співвідношення купівельної спроможності національної грошової одиниці з купівельною спроможністю валют основних торговельних партнерів.

Виходячи із стану виконання основних макропоказників економічного і соціального розвитку України у поточному році, їх прогнозу на наступний рік та потреби забезпечення фінансової стабільності й обсягу пропозиції грошей на ринку, адекватному потребам економіки, розраховані такі показники, що характеризують Основні засади грошово-кредитної політики на 2002 рік.

Показники, що характеризують Основні засади грошово-кредитної політики на 2002 рік.								
Показники	2001 рік			Усього	2002 рік			
	Уточнений прогноз	Виконання станом на 01.08.2001р	Очікуване виконання за 2001 р.		У тому числі по кварталах			
					I	II	III	IV
Індекс споживчих цін, % (грудень порівняно з груднем попереднього року)	112.3	103.5	112.3	109.8	102.1	104.0	105.4	109.8
Монетарна база, млн. грн.;	19800 – 20000	19219	19800 – 20000	21980 – 22600	19450	22010	21170	21980– 22600
темпи зростання порівняно з попереднім роком, %	118 – 119	114.5	118 – 119	111 – 113	97 – 98	110 – 111	106 – 107	111 – 113
Грошова маса, млн. грн.;	39400 – 39700	37373	39400 – 39700	46490 – 47640	41560	43200	44900	46490– 47640
темпи зростання порівняно з попереднім роком, %	123 – 124	116.5	123 – 124	118 – 120	105 – 105.5	109 – 110	113 – 114	118 – 120
Обмінний курс гривні (середній за період) щодо долара США, грн. за 100 доларів США	544.2	541.3	539.8	560.0	547.5	555.8	564.2	572.7

Враховуючи дані платіжного балансу, графіка виплат за внутрішніми боргами, можливості зовнішнього і внутрішнього фінансування державного бюджету та динаміку монетарних показників у минулому та поточному роках, прогнозне зростання монетарної бази у 2002 році визначено в розмірі 11-13 відсотків, а грошової маси – 18-20 відсотків.

Емісія платіжних засобів у 2002 році через валютний ринок вимагатиме застосування стерилізаційних інструментів. З цією метою Національний банк використовуватиме депозитні сертифікати Національного банку України, операції зворотного РЕПО та купівлі-продажу процентних облігацій внутрішньої державної позики (ПОВДП) зі свого портфеля за допомогою механізму двостороннього котирування, інші інструменти.

Важливе значення для елімінування надмірного зростання емісії грошей через канал валютного ринку має динаміка коштів уряду в Національному банку. В цьому плані Національний банк України прагнучиме до більш тісної координації дій з урядом і створення нормативних і організаційних механізмів більш глибокої координації грошово-кредитної і фіскальної політики.

З метою підвищення рівня монетизації економіки Національний банк стимулюватиме процес збільшення обсягів депозитних вкладів фізичних та юридичних осіб, використовуючи для цього подальшу лібералізацію вимог щодо обов'язкового резервування, політику стимулювання населення та інших економічних суб'єктів до збільшення вкладень в банківську систему. На це спрямовуватиме заходи щодо зменшення рівня доларизації економіки. Водночас підвищуватиметься прозорість банківських процедур,

дієвість системи гарантування вкладів фізичних осіб, стабільність грошово-кредитного ринку.

Важливим напрямком грошово-кредитної політики стане здійснення заходів щодо підвищення стабільності ресурсної бази банків. На 1 вересня 2001 року питома вага довгострокових зобов'язань банків в сукупних кредитних вкладеннях становила 18 відсотків. Це свідчить про обмежені можливості банків з надання довгострокових кредитів реальному сектору економіки та стримує якісне економічне зростання за інноваційною моделлю.

З метою підвищення ефективності перерозподілу тимчасово вільних коштів та їх пріоритетного спрямування на фінансування реального сектору економіки удосконалюватимуться механізми короткострокового та середньострокового рефінансування комерційних банків, що розширить їх можливості маневрування своєю ресурсною базою при здійсненні активних операцій. Цьому сприятиме і процентна політика, спрямована на зниження ціни кредитних ресурсів. Створення умов для здешевлення кредитів і суттєвого збільшення обсягів довгострокового кредитування Національний банк розглядатиме як одне з найбільш пріоритетних завдань.

Національний банк проводитиме роботу з активізації ринку державних облігацій, що дасть змогу уряду вдаватися до використання неемісійних джерел покриття дефіциту бюджету або тимчасових касових розривів при виконанні бюджету. Ринок державних цінних паперів використовуватиметься і як ефективний інструмент регулювання грошово-кредитного ринку.

Валютно-курсова політика в 2002 році не зазнає значних змін і збереже основні елементи діючої системи валютного регулювання. Вона формуватиметься виходячи із прогнозу позитивного сальдо торгового балансу, зростання прямих іноземних інвестицій та надходжень від приватизації, позитивної та рівномірної динаміки інших макроекономічних та монетарних чинників. Валютно-курсова політика спрямовуватиметься на дотримання подальшої стабільності обмінного курсу, поступову (незначну) девальвацію гривні. Така політика сприятиме збереженню позитивного впливу валютного курсу на фінансову стабільність, зниженню інфляції, здешевленню критичного імпорту і створенню сприятливих умов зовнішньоекономічної діяльності.

При здійсненні інтервенцій на валютному ринку Національний банк України гнучко впливатиме на обмінний курс, вирішуючи одночасно завдання забезпечення достатнього рівня валютних резервів та забезпечення економіки необхідною кількістю платіжних інструментів. Збільшення і оптимізацію структури валютних резервів та доведення їх рівня до міжнародних стандартів Національний банк розглядає як важливу умову забезпечення довгострокової стабільності національної грошової одиниці.

У 2002 році Національний банк діятиме виходячи з необхідності одночасного здійснення заходів як з розширення пропозиції грошей, так і з мобілізації надлишкової ліквідності з ринку. З метою регулювання грошово-кредитного ринку Національний банк використовуватиме всі наявні монетарні інструменти та механізми як в комплексі, так і кожний окремо, залежно від їх впливу на стан грошово-кредитного ринку.

З урахуванням наявних економічних ризиків, ускладнення зовнішньоекономічної кон'юнктури, а також необхідності подальшого укріплення стабільності гривні Національний банк України проводитиме у 2002 році більш жорстку (порівняно з 2001 роком) монетарну політику, спрямовану на підтримку програми економічного і соціального розвитку України, створення монетарних передумов економічного зростання, ефективної зайнятості і підвищення реальних доходів населення. Ефективність грошово-кредитної політики буде залежати від подальшого удосконалення і розширення діючої законодавчої бази, зниження податкового тиску, зменшення рівня тінізації економіки, більш глибокої координованості дій Кабінету Міністрів та Національного банку України при проведенні фіскальної та грошово-кредитної політики.

Оскільки Основні засади грошово-кредитної політики на 2002 рік базуються на чинному законодавстві, показниках проекту Державного бюджету України та державної програми економічного і соціального розвитку України на наступний рік, то внесення змін до них вимагатиме відповідного коригування Радою Національного банку монетарних параметрів.